

DEAFLYMPIÁDA – OLYMPIJSKÉ HRY PRE ĽUDÍ S PORUCHAMI SLUCHU

Eva Labunová¹, Petra Homzová¹

¹Prešovská Univerzita v Prešove, Fakulta zdravotníctva, Katedra fyzioterapie

Abstrakt

Práca pojednáva o osobách s poruchami sluchu. V jednotlivých častiach sa zaoberá príčinami poruchy sluchu, ich komunikačnými schopnosťami v rámci verbálnych a neverbálnych prejavov. Ďalšia časť sa venuje faktorom ovplyvňujúcich vývin osobnosti a jej postavenie v spoločnosti a pokračuje časťou, ktorá sa venuje komunikačným bariéram s intaktnou spoločnosťou, ako aj uplatnením sa ľudí s poruchami sluchu na medzinárodných športových podujatiach ako je deaflympiáda. V práci je uvedená charakteristika, rozdelenie a história vzniku deaflympijských hier, jej zakladatelia a úspešní slovenskí deaflympionici.

Kľúčové slová: Osoba s poruchou sluchu. Komunikácia. Deaflympiáda.

Abstract

The work deals about persons with hearing impairment. Each section deals with the causes of hearing loss and their communication skills in verbal and nonverbal expressions. Next section deals with factors affecting the development of personality and position in society and continuing part that deals with communication barriers with an intact society as well as applying to people with hearing impairment in international sporting events such as Deaflympics. The paper deals with the characteristics, distribution and genesis Deaflympic Games, its founders and successful Slovak deaflympionics.

Key words: Persons with hearing impairment. Communication. Deaflympics

Úvod

...PER LUDOS AEQUALITAS... ...rovnocennosť prostredníctvom športu...

(motto deaflympiády)

Osoba s poruchou sluchu je osoba s nedostatkami počutia reči. Ťažko sluchovo postihnutý jedinec nie je obmedzený len v oblasti vnímania reči, ale chýba mu aj sluchová orientácia v prostredí, ktorý je mimo jeho zorného poľa. Samotné sluchové postihnutie vzniká v dôsledku patologickej orgánovej poruchy, pričom môže ísť o vrodené alebo získané sluchové postihnutie. Veľmi dôležité je obdobie, v ktorom došlo k poškodeniu sluchu. To môže podmieniť ďalšie komunikačné schopnosti. Ťažkosti nastávajú pri komunikácii medzi jedincom so sluchovým postihnutím a jedincom bez poruchy sluchu, kedy táto situácia vyvoláva komunikačný stres. Dochádza tak ku komunikačnej bariére, pretože sluchovo postihnuté osoby pri komunikácii potrebujú vizuálny kontakt na základe ktorého môžu odzerať verbálne prejavy a naopak zdravý jedinec neovláda posunkovú reč.

Vlastný text práce

Niektorí jedinci sa nepočujúci narodí iní stratia sluch v priebehu života v dôsledku rôznych okolností. Spôsobujú to rôzne druhy ochorenia či úraz a poškodenie sluchu môže mať viacero podôb od ľahšieho stupňa až po úplnú stratu sluchu, čím vznikajú komunikačné komplikácie.

Vývin osobnosti a jej postavenie v spoločnosti sluchovo postihnutého jedinca ovplyvňuje celý rad faktorov. Medzi základné patria:

- stupeň poruchy sluchu (ľahká strata sluchu – ľahká nedoslýchavosť, stredná strata sluchu – stredná nedoslýchavosť, stredne ťažká strata sluchu, ťažká strata sluchu, veľmi ťažká strata sluchu)
- vek, v ktorom došlo k postihnutiu – v rannom veku, v predškolskom veku, v školskom veku, v dospelosti
- typ školy, ktorú osoba absolvovala – základná škola a stredná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím alebo základná a stredná škola bežného typu
- získaný stupeň vzdelania a odborná kvalifikácia
- prostredie v užšom alebo širšom kontexte, ktoré ovplyvnilo jeho vývin a formovanie osobnosti
- vnútorné faktory – charakterové črty
- profesia – aké povolanie vykonáva
- prijatie a prežívanie svojho postihnutia
- pridružené poruchy

- iné aktivity (kultúrne, športové, sociálne aktivity) (Vojtechovský, 2009).

Reč je prostriedkom sociálneho kontaktu a zdrojom poznania. Ľudia s ťažkou poruchou sluchu používajú také komunikačné prostriedky, ktoré najlepšie vyhovujú ich možnostiam a potrebám. S používaním artikulovanej reči majú tieto osoby najväčšie problémy, ale pre komunikovanie so širším okolím, je tento spôsob najpraktickejší. V rámci verbálnej komunikácie môže byť problematické rozlišovať zvukovo podobné hlásky či slová, preto ich najprirodzenejším prostriedkom je znakový jazyk. Ten je založený na vizuálne-motorickom kóde. Využíva schopnosť zrakovu vnímať posunky a zahŕňa mimiku a gestikuláciu. Je to zjednodušený a úsporný systém komunikácie oproti hovorenej reči. Jednotlivé znaky nie sú tak výrazovo diferencované, to znamená, že jeden znak znamená tak podstatné meno ako aj prídavné meno či sloveso. Znakový systém má odlišnú gramatiku, používa iný slovosled, nesklonuje, nečasuje, vynecháva predložky, vyjadruje inak zápor. Osoby s poruchou sluchu ostávajú kvôli nedostatkom štandardných komunikačných schopností vo väčšej miere sociálne izolovaní (Vágnerová, 2004). Proti takémuto vylúčeniu sa dá úspešne bojovať a to vzdelávaním sa orálnou metódou čo uľahčuje prechod zo špeciálnej školy na integrovanú. V integrovaných školách, sa denne stretávajú s touto metódou, čím sa stále zdokonaľujú a tým si otvárajú životné príležitosti. Dôležitou časťou integrácie je hľadanie vhodného zamestnania. Väčšina ľudí s akoukoľvek poruchou si hľadá zamestnanie v ktorom pre nich nie je ich handicap obmedzením pri zvládaní bežných pracovných povinností a tak sa snažia dokázať svoje kvality. Ich kvality sa veľmi dobre ukážu práve pri rôznych športových aktivitách. Telesná záťaž v zodpovedajúcej kvantite a kvalite patrí medzi prostriedky priamo ovplyvňujúce zdravie, výkonnosť a racionálny denný režim. Má priaznivý vplyv aj na psychický stav ľudí so zdravotným postihnutím. Zvyšuje ich sebedomie, kompenzuje ich pocity menejcennosti, má dopad aj na sociálne postavenie športujúceho človeka, ktorý má možnosť žiť aktívne spoločensky a to zapájaním sa v rôznych športových organizáciách pre handicapovaných (Kociová, 2008). Môžu to byť paralympiády, špeciálne olympiády alebo deaflympiády - olympiády pre sluchovo postihnutých. Paralympijské hry sú obdobou olympijských hier a sú určené pre vrcholových športovcov so zdravotným postihnutím z celého sveta. Jedinec so sluchovým postihnutím má možnosť uplatniť svoje športové schopnosti na deaflympiáde, ktorá je jednou z vetiev paralympiády.

Deaflympijské hry sú najvýznamnejšou športovou súťažou nepočujúcich športovcov. Delia rozdeľujú sa na letné a zimné, ktoré sú prispôsobené schopnostiam jedincom so sluchovým postihnutím.

Prvé hry, známe ako "International Silent Games" Medzinárodné tiché hry, sa konali v roku 1924 v Paríži. Ich zakladateľom boli Eugène Rubens-Alcais (prezident Francúzskej federácie

nepočujúcich športovcov), ktorý bol sám nepočujúci a Antoine Dresse. Po prvých Hrách v Paríži, vedúce osobnosti nepočujúcich športovcov založili Le Comité International des Sports Silencieux (Medzinárodný výbor tichých športovcov) – CISS, ktorý bol neskôr premenovaný na Le Comité International des Sports des sourds (Medzinárodný výbor nepočujúcich športovcov), dnes sa viac používa anglický názov International Committee of Sports for the Deaf (Medzinárodný výbor pre šport nepočujúcich) - ICSD. Na prvých deaflympijských hrách sa v Paríži zúčastnilo 148 nepočujúcich ľudí z deviatich európskych krajín.

V súčasnosti je 104 národných športových federácií nepočujúcich, ktorí sú členmi Medzinárodného výboru pre šport nepočujúcich.

Prvé zimné deaflympijské hry, ktoré sa konali v roku 1949 v Seefelde v Rakúsku, reprezentovalo 34 športovcov z piatich krajín. V roku 2007 sa na 16. zimných deaflympijských hrách v Salt Lake City zúčastnilo 298 športovcov z 23 krajín. Na 17 – tých deaflympijských hrách, ktoré sa budú konať roku 2011 vo Vysokých Tatrách sa zúčastní 438 účastníkov z 25 krajín. Medzi deaflympijské zimné športy patrí – zjazdové lyžovanie, bežecké lyžovanie, curling, hokej, snowboard. Jedným z najúspešnejších nepočujúcich športovcov, ktorí reprezentovali Slovensko je Maroš Sagula, ktorý sa umiestnil na 5. mieste na MS v hokeji vo Winipegu v Kanade.

V roku 2009 sa konali 21. Letné Deaflympijské hry v Taipei na Taiwane na ktorých sa zúčastnilo 2 493 športovcov zo 77 krajín. V porovnaní so zimnými deaflympijskými hrami, je väčšia možnosť výberu z ponuky letných športov ako napr. atletika, bedminton, basketbal, plážový volejbal, futbal, plávanie, bowling, stolný tenis. Historicky prvú medailu pre [Slovensko](#) na letnej deaflympiáde získala 19-ročná atlétka Ivana Krištofičová, ktorá sa umiestnila na striebornej priečke.

Deaflympijské hry ponúkajú športovcom so sluchovým postihom možnosť presadiť sa a tak upriamiť pozornosť na svoje prednosti, talent a danosti. Otvárajú sa im dvere do celého sveta, kde sa učia a zdokonaľujú v komunikácii v medzinárodnom styku, keďže posunkový jazyk nie je univerzálny na celom svete. Dokonca ani americký posunkový jazyk nie je rovnaký s britským posunkovým jazykom, pretože napr. americkí nepočujúci používajú jednoručnú prstovú abecedu a britskí nepočujúci obojručnú prstovú abecedu. Každý štát má svoj národný posunkový jazyk, napríklad na Slovensku je to slovenský posunkový jazyk, v Čechách je český znakový jazyk, v Nemecku je to nemecký, v ďalších štátoch americký, britský, fínsky atď. Avšak niektoré posunkové jazyky sú podobné, či príbuzné. Môžeme to porovnať u hovorených jazykov. Existuje aj umelo vytvorený systém posunkov - *medzinárodné posunkovanie* (International Sign). Používa sa hlavne na medzinárodných podujatiach nepočujúcich. Nepočujúci by si na týchto podujatiach nevystačili len s národným posunkovým jazykom, pretože vzájomné porozumenie

by bolo sťažené a dochádzalo by k omylom. Medzinárodné posunkovanie nie je však jazyk. Je to len systém posunkov v medzinárodnom posunkovaní, ktoré pochádzajú častejšie zo slovníka amerického posunkového jazyka. Medzinárodné posunkovanie je závislé na tvorivosti jednotlivých nepočujúcich a je originálne. Pri posunkovaní týmto spôsobom dochádza k miešaniu viacerých posunkových jazykov.

Záver

Komunikačné schopnosti ľudí s poruchami sluchu sú obmedzené na odzveranie, prípadne v rámci neverbálnej komunikácie na posunkovú reč. Ľudia žijú v priestore bez zvukov čo vedie k strate orientácie v priestore, ktoré je mimo ich zrakového zorného poľa, čo môže byť obmedzujúcim prvkom pri niektorých športových aktivitách. Medzi najväčšiu medzinárodnú športové podujatie patrí deaflympiáda, ktorá otvára svoje možnosti pre všetkých ľudí s poruchami sluchu.

Použitá literatúra

CHVÁTALOVÁ, H. 2001. Jak se žije dětem s postižením. 2. Vyd. Praha: Portál, 2001, 182 s. ISBN 80-7367-013-5.

O deaflympijských hrách. 2010 [online]. 6 september 2010 Dostupné na internete: <<http://www.deaflympics2011.com/sk/about-deaflympics>>

Posunkový jazyk je medzinárodný? Nie!. 2010 [online]. 6 september 2010, Dostupné na internete: < <http://ruce.cz/clanky/533-posunkovy-jazyk-je-medzinarodny-nie>>

TETAUEROVÁ, I. *Mezinárodní znakový systém*. 1. vyd., Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-14-7

VÁGNEROVÁ, M. 2004. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. Vyd., Praha: Portál, 2004, 870 s. ISBN 80-7178-802-3.

VOJTECHOVSKÝ, R. 2009. *Sociální adjustácia mládeže s poruchou sluchu*. In EFETA-otvor sa, 2009, roč. XIX. Č. 4, s. 15. ISSN 1335-1397

KOCIOVÁ, K. 2008. Handicap a šport zdravotne postihnutých. In GURSKÝ et al. *Šport a pohybová aktivita v prevencii a liečbe*. FZ PU: Prešov, 2008, 123 s. ISBN 978-80-8068-822-6.

Mgr. Eva Labunová, labunova@unipo.sk
Prešovská Univerzita v Prešove
Fakulta zdravotníctva
Katedra fyzioterapie